

הקוד האתי לאחיות ולאחים בישראל

תשע"ח 2018
הסתדרות האחיות והאחים בישראל

הקוד האתי של האחיות והאחים בישראל*

הקוד האתי הוא המצפן המוסרי המכוון את האחיות והאחים בעבודתם והוא מושתת על מערכת ערכים אתיים ומוסריים שבבסיס החברה בכלל ומקצוע הסיעוד בפרט.

העשייה בתחום הסיעוד מתאפיינת במערכת יחסים דינמית, אכפתית ותומכת, שבה האחיות והאחים מסייעים למטופלים ולמטופלות, למשפחותיהם ולקהילה להשיג בריאות מיטבית ולשמרה.

חובת כל האחיות והאחים בישראל, לרבות מחנכים, מנהלים וחוקרים, לעשות הכול לשימור איכות העשייה המקצועית ולשיפורה.

על האחיות והאחים בישראל לכוון את מאמצייהם לקידום ולשמירה על הבריאות, למניעת מחלות ולגילוי מוקדם שלהן, להקלה על סבלם של המטופלים ולהגנה על זכויותיהם. האחיות והאחים בישראל מקבלים עליהם מחויבות לאתיקה המקצועית כמתחייב מכללי הקוד האתי.

הקוד האתי של האחיות והאחים מקשר בין ערכי האתיקה והמוסר לבין זכויות המטופל וחובות המטפל, כמוסבר בסעיף ההבהרות וההערות.

מטבע הדברים יש מידה של חפיפה ושל טשטוש גבולות בין ערכי הקוד האתי, ולעיתים עולות דילמות בתחומים שונים. לפיכך האחיות והאחים נדרשים להכריע על פי שיקול דעתם המקצועי ולהחליט על קדימויות בטיפול.

הקוד האתי נוצר בתהליך מתמשך של חשיבה ודיונים בלשכת האתיקה של הסתדרות האחיות והאחים בישראל, תוך שיח מתמיד עם העוסקים במקצוע. עדכנו מעת לעת משקף את התמורות בתחומים המקצועיים, החברתיים והתרבותיים.

מטרת הקוד היא חינוכית וערכית והוא נועד לשמש מצפן לעוסקים במקצוע הסיעוד.

מרכיבי הקוד האתי

הקוד האתי של האחיות והאחים עוסק בשלושה תחומים עיקריים של יחסי גומלין:

1. הקשר בין האחיות והאחים לבין המטופלים 9-4
2. הקשר בין האחיות והאחים לבין החברה 11-10
3. הקשר בין האחיות והאחים לבין ההנהגה המקצועית 15-12

1. הקשר בין האחיות והאחים לבין המטופלים

חובת האחיות והאחים בישראל	הבהרות והערות
החובה לתת את הדעת לצורכי המטופל ולהשפעתם על משפחתו וליזום פעולות לזיהוי צורכי המטופל, כאשר הוא אינו מודע להם או אינו מבטא אותם.	במקרה של פער בין צורכי המטופל ובין צורכי משפחתו יש לבחון חלופות מוסכמות שאין בהן כדי לפגוע במטופל.
החובה להכיר בשייכות המטופל למסגרות חברתיות שונות ולשתף בטיפול בו אנשים משמעותיים עבורו ולפי בחירתו.	יש לכבד מסגרות משפחתיות חדשות (כגון משפחות חד-מיניות, חד-הוריות).
החובה לאפשר למטופל לשמור על ערכיו, לדאוג לנוחותו, לשחררו מסבל, מחרדה ומכאב ולהקל עליו ככל האפשר כאשר אי אפשר עוד לקיים את החיים.	
החובה לאפשר לאדם הנוטה למות לממש את רוב משאלותיו.	לאפשר למטופל, על פי בקשתו, לסיים את חייו במקום שיבחר (בביתו, באשפוז בבית, בהוספיס) תוך מתן תמיכה לו ולבני משפחתו.
החובה לסייע למשפחתו של המטופל הנוטה למות להתמודד עם האובדן.	
החובה להבטיח את שמירת זכויות האדם, ערכיו ואמונותיו של המטופל; לטפל בו ללא הבדל גזע, דת, לאום, מין, זהות מגדרית, גיל, השתייכות פוליטית, מעמד חברתי, מצב בריאותי.	אין להפלות אדם בגלל מחלתו או מוגבלותו; הטיפול יעשה על פי שיקולים מקצועיים בלבד. אם הטיפול מועבר למטפל אחר, יש לוודא כי המטופל זוכה לטיפול ראוי.
החובה לשמור על עצמאותו של המטופל ככל האפשר וליזום פעולות שיביאו את המטופל להיות שותף פעיל בטיפול בו.	במצבים של פגיעה ביכולת הטיפול העצמי, חובת האחיות והאחים לעודד את המטופל להשיג רמה מיטבית של עצמאות.

ערך/עיקרון	זכות המטופל / ת
כבוד האדם	הזכות לקבל טיפול העונה על צרכיו הבריאותיים, הרגשיים, הרוחניים והתרבותיים.
	הזכות לקבל טיפול תוך התייחסות לשייכותו למסגרות חברתיות נוספות (משפחה, קהילה, עבודה).
מיתה בכבוד	הזכות למות בכבוד תוך שמירה על כבודו, פרטיותו וערכיו.
שוויון והוגנות	הזכות לקבל טיפול ללא אפליה.
עצמאות ואחריות	הזכות לאוטונומיה.

חובת האחיות והאחים בישראל	הבהרות והערות
החובה לשתף את המטופל בהחלטות הקשורות לטיפול בו תוך הכרה בסמכותו ובזכותו לקבל הכרעות הנוגעות לבריאותו.	
החובה למסור את המידע הרלוונטי למטופל בהתחשב ברצונו וביכולתו לקבל את ההסבר ולהבין אותו. החובה למסור מידע הקשור באבחנה, בטיפול ובתוצאותיו לרבות סיכונים, סיכויים וחלופות טיפול, וזאת כדי שהמטופל יוכל להסכים או לסרב לקבל את הטיפול המוצע לו.	להשתמש בשפתו של המטופל או להיעזר במתורגמן כשיש חסמים לשוניים. להשתמש בעזרים המתאימים למוגבלויות לסוגיהן. במקרים שבהם המטופל אינו מסוגל לקבל החלטות או כאשר אינו מוכן לקחת חלק בהחלטות, יש לכבד את רצונו ואת בחירותיו (למשל, באמצעות ייפוי כוח). בניסיונות המתאימות יש לשתף את המשפחה.
החובה להבטיח כי הניסוי מאושר וכי המטופל הבין את מהות הניסוי והסכים להשתתף בו. החובה לספק מידע הקשור בעריכת הניסוי ולכבד את החלטת המטופל.	סירובו של מטופל להשתתף בניסוי לא ימנע ממנו טיפול המשך ולא יפגע בו.
החובה לשמור על צנעת המטופל ועל פרטיותו במהלך הטיפול.	יש לצמצם במידת האפשר את החשיפה הגופנית והנפשית הנדרשת מהמטופל.
החובה לנקוט אמצעים להגנה על סודיות המידע הקשור במטופלים ולהימנע ממסירת מידע לגורמים שאינם חלק מהצוות המטפל.	הצורך בהעברת מידע סיעודי-רפואי ייקבע על פי העיקרון של איזון בין ערך הביטחון ובריאות הציבור לבין זכות המטופל לפרטיות. האחים והאחיות יעשו ככל יכולתם למזער את חשיפת המידע.

ערך/עיקרון	זכות המטופל / ת
בחירה חופשית	הזכות לקבל החלטות הקשורות בטיפול באופן חופשי ככל האפשר.
הסכמה לטיפול (Informed consent)	הזכות למידע מלא, רלוונטי ונגיש.
	הזכות להסכים או לסרב להשתתף בניסויים רפואיים בבני אדם הן בבריאות הן בחולי.
פרטיות וצנעת הפרט	הזכות לקבל טיפול תוך שמירה על כבודו, פרטיותו וצנעתו של המטופל.
	הזכות לשמור על סודיות המידע הנוגע לו.

חובת האחיות והאחים בישראל	הבהרות והערות
החובה להעניק טיפול מקצועי מיומן ובטוח מתוך אחריות ומחויבות.	איכות הטיפול כרוכה במחויבות לשיתוף גורמים רלוונטיים אחרים בתקלות שהיו במהלך הטיפול, או כשיש חשש לפגיעה באיכות הטיפול ובבטיחותו.
החובה למלא תפקידים ומשימות ובלבד שיהיו בתחום הכשרתם, מיומנותם וכשירותם של האחיות או האח.	במקרים שבהם האחיות והאחים נדרשים למלא תפקידים ומשימות שאינם לפי השקפתם או שאינם בתחום מיומנותם, הם יפעלו בהתאם לתנאים, לכישוריהם ולכשירותם וידווחו בהקדם על מגבלותיהם לאחראים. הם ימשיכו למלא את תפקידם כמיטב יכולתם, תוך שמירה על ביטחונם ועל רווחתו של המטופל.
החובה להיות שותפים באבטחת איכות הטיפול ובקביעת תקני עשייה, בקרה ושיפור.	במקרים שבהם האחיות והאחים אוצלים סמכויות, הם יבדקו ויוודאו כשירות מתאימה של המטפלים ויפקחו על ביצוע התפקידים שהטילו עליהם.
החובה לקדם יחסי אמון בין המטופל למטפלים בו.	אין להשתמש לרעה ביתרונם או בכוחו של המטפל במערכת היחסים שבינו ובין המטופל; המטפלים יפעלו תמיד לטובת המטופל.
החובה לייצוג הולם של המטופל בפני הגורמים הקשורים בטיפול בו.	יש לתת ייצוג הולם לפרט ולאוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים (אנשים עם מוגבלויות, ילדים, קשישים, אסירים) בהעלאת בעיותיהם לדיון. יש לדבר בשמם אם הם אינם יכולים לבטא את צורכיהם ולהגן על זכויותיהם בעצמם.

עורך/עיקרון	זכות המטופל / ת
איכות ובטיחות	הזכות לקבל טיפול מקצועי, איכותי ובטוח.
אמון בתוך הקשר הטיפולי	הזכות לקבל טיפול המושתת על יחסי אמון.
ייצוג הולם (advocacy)	הזכות לקבל ייצוג הולם לזכויותיו ולפי צרכיו.

2. הקשר בין האחיות והאחים לבין החברה

חובת האחיות והאחים בישראל	הבהרות והערות
החובה לפעול לקידום בריאות הציבור על ידי הגברת המודעות לאורח חיים בריא, עידוד רפואה מונעת והכרת היתרונות באבחון מוקדם של מחלות. החובה לפעול לקידום הבריאות של קבוצות בעלות עניין בריאותי או צורך בריאותי משותף.	עידוד הציבור והמטפלים לקידום בריאותם כדי למנוע מחלות מידבקות, כגון באמצעות חיסונים.
החובה ליזום פעילויות להעצמת הפרט והקהילה ולייצג עמדות וצרכים של הקהילה.	שיתוף הקבוצות בחברה בתכנון ויישום תוכניות הטיפול בהן ובהערכתן.
החובה לפעול לצמצום פערים בזמינותם ונגישותם של שירותי הבריאות באוכלוסיות השונות.	שיתוף בעלי מקצוע, ארגונים ועמותות במטרה לתת מענה לצרכים בריאותיים וחברתיים של מטופלים, ובעיקר של אוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים (כגון ילדים, קשישים, עולים, בעלי מוגבלויות, משפחות במצוקה ואסירים).
החובה לשמור על איכות הסביבה לשם מניעת נזקים לתשתיות.	השתתפות במיזמים העוסקים בשימור ובקידום של איכות הסביבה כדי להבטיח את בריאות האוכלוסייה בהווה ובעתיד (כגון טיפול בחומרים מסוכנים, עודפי תרופות, חפצים חדשים, חומרים ביולוגיים).
החובה ליידע את הציבור בכל הנוגע לזכויותיו על ידי שימוש באפיקי תקשורת מגוונים. החובה ליזום פעילויות לקידום הסובלנות והתאמת השירותים לאוכלוסיות מתרבויות שונות.	כיבוד שונות תרבותית תוך שמירה על עקרון השוויון וההוגנות ועל כבוד המטופלים.

ערך/עיקרון	זכות החברה וקבוצות בתוכה
שימור וקידום בריאות	הזכות לבריאות מרבית ולקבלת טיפול העונה על צורכי האוכלוסייה או הקבוצה.
העצמת מטופלים	הזכות להשתתף בקביעת תהליכים וקדימויות הנוגעים לבריאות קהילתם.
הוגנות וצדק חלוקתי	הזכות לקבל משאבים טיפוליים באופן צודק והוגן. הזכות לפעול לקבלת משאבים שיאפשרו טיפול לפי לצורכי האוכלוסייה.
בריאות הסביבה	הזכות לחיים בסביבה בריאה ולשימור ושיפור הסביבה למען הדורות הבאים (קיימות).
כיבוד שונות תרבותית	הזכות לקבל טיפול ושירותי בריאות המותאמים לתרבותו של המטופל.

3. הקשר בין האחיות והאחים לבין ההנהגה המקצועית*

*במושג "הנהגה מקצועית" נכללים מינהל הסיעוד במשה"ב, הסתדרות האחיות והאחים, עמותות מקצועיות, הנהלות הסיעוד בשירותי הבריאות.

חובת ההנהגה המקצועית	הבהרות והערות
החובה לפעול לחינוך מקצועי ולהטמעה של התנהגות אתית על בסיס הקוד האתי.	
החובה לבדוק מידע על כשלים בארגון ולשמור על זכויות המתריע.	ההנהגה תבחן מקרים של חשד לחוסר יכולת מקצועית או להתנהגות לא אתית של מי מחברי הצוות: - תברר את העובדות, - תמנע העלמת מידע, - תימנע מהטעיית מטופלים באשר לסיבות הפגיעה. - תפעל לפתרון הבעיה עם עמיתים וממונים, הן ישירות הן בעקיפין, בלי לפגוע במטופלים. הפנייה לגורמים מחוץ לארגון תישקל אך ורק לאחר מיצוי התהליכים בתוך הארגון.
החובה להגן על החלטות של האחיות והאחים שהתקבלו בשיקול דעת ועל פי כללי הקוד האתי.	מקום העבודה והאיגוד המקצועי יתמכו באחיות ובאחים בישראל הממלאים את חובתם בהתאם לחוק ולכללי האתיקה.
החובה ליצור יחסי צוות ואווירה של שיתוף פעולה, הערכה וכבוד הדדי בקרב עמיתים במקצוע הסיעוד ובין לבין עמיתיהם במקצועות הבריאות האחרים.	
	האחיות והאחים יפעלו בכבוד ובאחריות בשימוש באמצעי התקשורת וברשתות חברתיות. הם יימנעו מביטויי אלימות מילולית, העלבה, ביוש (שיימינג) וכל פגיעה בזולת.

ערך/עיקרון	זכות האחיות והאחים
יושרה מקצועית (integrity)	זכות האחיות והאחים לעבוד בסביבה הנסמכת על יושרה מקצועית ואישית ולבסס את החלטותיהם על ערכי הקוד האתי. הזכות להתריע על כשלים בטיפול ובהתנהגות ועל כשלים ארגוניים במוסדות בריאות.
נאמנות מקצועית וכבוד הדדי	לקדם את השיח האתי בקרב כלל המטפלים. לפעול בלכידות במקום העבודה להכרה בתרומה המקצועית הייחודית של מקצוע הסיעוד. לפעול ברשתות החברתיות ובאמצעי התקשורת תוך שמירה על כבוד המטופלים על כבוד המקצוע והמטפלים.

חובת ההנהגה המקצועית	הבהרות והערות
החובה להעמיד מסגרת ארגונית שמאפשרת לתכנן ולבצע מחקרים בסיעוד בהתאם לאמנות ולסטנדרטים המחייבים.	מחקרים ייערכו לפי כללי האתיקה המקובלים. מסקנות תקפות של מחקרים ייושמו ויופנמו בעשייה הסיעודית.
החובה לפעול לקידום כישוריהם המקצועיים של האחיות והאחים.	על האחיות והאחים להתעדכן באופן שוטף בתחום עיסוקם.
החובה לייחד משאבים להדרכה מיטבית של סטודנטים ומשתלמים.	
החובה להיות קשובה לצרכים, לאינטרסים ולזכויות הלגיטימיות של אנשי המקצוע, תוך שמירה על סביבה ותנאי עבודה בטוחים.	באחריות המעסיק לדאוג למשאבים שיבטיחו בטיחות והגנה בעבודת האחיות והאחים, כגון מיגון והגנה על צוותים מפני אלימות.
	כאשר קיים סיכון לבטיחות, יש לאתר את גורמי הסיכון ולדווח עליהם לגורמים המתאימים. יש לפעול ליצירת תקנים וכלים לשמירה על בטיחות המטפלים. במצב של אלימות או איום על הצוות המטפל יש להעניק רק טיפול מציל חיים.
החובה לעודד את האחיות והאחים לשמור על בריאותם האישית ולסייע להם בעיתות משבר וחולי. החובה לאפשר לאחיות ואחים לאזן בין העבודה לבין החיים האישיים והמשפחתיים.	יש לעודד את המעסיקים לפתח תוכניות לקידום בריאות העובדים, לדאוג לבריאותם האישית, כגון קבלת חיסונים על פי המלצות רפואיות.
החובה לפעול בדרכים לגיטימיות לשימור ולשיפור תנאי העבודה של העוסקים במקצוע הסיעוד.	
החובה ליידע מטופלים, עמיתים ואנשי ציבור על צעדי מאבק מתוכננים או מופעלים.	בעת נקיטת צעדים ארגוניים במאבק מקצועי לא יוזנחו טיפולים דחופים.

ערך/עיקרון	זכות האחיות והאחים
מקצוענות	הזכות לערוך מחקרים, להשתתף בהם ולפרסמם.
ביטחון בסביבת העבודה	הזכות לקבל הדרכה ולרכוש מיומנויות וידע עדכני.
	הזכות לקדם הכשרה מקצועית איכותית ובטוחה לאחיות ולאחים וסטודנטים לסיעוד.
	הזכות לעבוד בסביבה בטוחה.
	הזכות לבריאות אישית (self care).
חופש המאבק המקצועי	הזכות להתאגדות מקצועית ולחברות בארגון מקצועי יציג.
	הזכות לשכר ולתנאי עבודה הוגנים והזכות להיאבק עליהם.

לסיכום: מטרתו של הקוד היא חינוכית וערכית והוא נועד לשמש מצפן לעוסקים במקצוע. במצבים של דילמות או קונפליקטים אתיים מקצועיים, כאשר נדרשת הכרעה, יבססו האחיות או האחים את החלטותיהם על הקוד האתי המקצועי של האחיות והאחים בישראל.

